

Mottagare:

s.remissvar@regeringskansliet.se

s.sof@regeringskansliet.se

Diarienummer: S2021/04731

Handläggare: Linda Bergfeldt
e-post: linda.bergfeldt@afasi.se
telefon: 08-545 663 61

Remissvar Tillgänglighetsdirektivet SOU 2021:44

Afasiförbundet i Sverige

Afasiförbundet och Talknuten organiserar barn, unga och vuxna med afasi eller språkstörning/DLD och deras anhöriga.

Om afasi

Afasi uppstår efter en förvärvad hjärnskada, ofta vid en stroke eller olycka. 7 000 -10 000 personer beräknas få afasi efter en stroke, förvärvad hjärnskada eller hjärntumör varje år. Av de cirka 7-8000 som får afasi efter en stroke är cirka en tredjedel i yrkesverksam ålder.

Den som har afasi har svårt med språket – att tala och hitta rätt ord och/eller att förstå tal. Många tycker det är svårt att läsa, skriva och/eller räkna. Rörelsenedsättning, hjärntrötthet (fatigue) och kognitiva svårigheter är vanligt bland dem som lever med afasi.

Alla med afasi är olika och behöver olika förutsättningar för att kunna vara delaktiga.

Om språkstörning/DLD

Språkstörning/DLD är en medfödd funktionsnedsättning. 7-8 procent av alla elever, eller två i varje klass, har språkstörning/DLD visar internationella studier. 1-2 procent av alla elever har grav språkstörning.

DLD står för Developmental Language Disorder och är det internationella och bredare begreppet för språkstörning som inkluderar de sociala och psykologiska följderna av diagnosen.

Språkstörning/DLD påverkar kommunikationsförmågan. Det är svårare att förstå, prata, läsa och skriva jämfört med jämnåriga. Det tar längre tid och mycket energi att bearbeta det man hör, mobilisera svar och minnas vad som har sagts. Det är vanligt att ha nedsatt arbetsminne. Språkstörning/DLD ser olika ut hos olika personer och förändras över tid. En språkstörning vid 5-6 års ålder finns kvar hela livet, även om språket fortsätter att utvecklas.

Språkstörning/DLD är en funktionsnedsättning i egen rätt men förekommer också ofta tillsammans med dyslexi/läs- och skrivsvårigheter, AD(H)D och autism.

Sammanfattning

- Många inom Afasiförbundets medlemsgrupper upplever problem inom de områden som omfattas av Tillgänglighetsdirektivet: medietjänster som rör ljud- och bild (audiovisuella tjänster), nödkommunikation, biljettautomater, läsplattor, utrustning för digitala tjänster och medietjänster, digital kommunikation, e-post, banktjänster, e-handel med mera.
- Afasiförbundet har sett Tillgänglighetsdirektivet som en möjlighet för Sverige att tillämpa ett rättighetsbaserat perspektiv och komma till rätta med många hinder för att produkter och tjänster ska vara tillgängliga för våra medlemsgrupper. Vi upplever dock att utredningen i alltför hög grad har fokuserat på möjligheten för företag att göra undantag med hänvisning till oskäligt betungande börda. Vi ser också en slagsida i utredningen mot att beskriva redan kända hinder för några valda funktionshindersgrupper framför att beskriva och omfatta hinder som rör exempelvis personer som lever med kognitiva funktionsnedsättningar.
- Vi anser att tillsynen måste göras av en part som är van att tillämpa ett konsumentära perspektiv och ser därför Konsumentverket som en långt lämpligare myndighet för detta ändamål än DIGG. Det krävs en förstärkt möjlighet för personer med olika funktionsnedsättningar att föra sin klagan, samt få stöd att föra sin klagan, i förhållande till bristande tillämpningen av Tillgänglighetsdirektivet.

Övergripande synpunkter

Tillgänglighetsdirektivet, känt som den europeiska tillgänglighetslagen, antogs 2019 av EU och ska vara infört i nationell lag senast i juni 2022. Lagen omfattar krav på tillgänglighet för produkter och tjänster med syftet att ta bort hinder på den inre marknaden och stärka förutsättningarna för personer som annars möter funktionshinder att åtnjuta sina mänskliga rättigheter.

Många inom Afasiförbundets medlemsgrupper upplever problem inom de områden som omfattas av Tillgänglighetsdirektivet: medietjänster som rör ljud- och bild (audiovisuella tjänster), nödkommunikation, biljettautomater, läsplattor, utrustning för digitala tjänster och medietjänster, digital kommunikation, e-post, banktjänster, e-handel med mera.

Afasiförbundet har sett Tillgänglighetsdirektivet som en möjlighet för Sverige att tillämpa ett rättighetsbaserat perspektiv och komma till rätta med många hinder för att produkter och tjänster ska vara tillgängliga för våra medlemsgrupper. Vi upplever dock att utredningen i alltför hög grad har fokuserat på möjligheten för företag att göra undantag med hänvisning till oskäligt betungande börda. Vi ser också en slagsida i utredningen mot att beskriva redan kända hinder för några valda funktionshindersgrupper framför att beskriva och omfatta hinder som rör exempelvis personer som lever med kognitiva funktionsnedsättningar.

Afasiförbundet ställer sig som medlemsförbund i Funktionsrätt Sverige, bakom Funktionsrätt Sveriges remissvar

Afasiförbundet anser att Funktionsrätt Sverige har gjort en gedigen genomlysning av utredningen för Tillgänglighetsdirektivets införande i Sverige och påtalat många brister som bör analyseras vidare. Den mest betydande bristen i utredningen består i är hur företagens ekonomiska åtaganden sätts framför mänskliga rättigheter och ett funktionsrättsligt perspektiv. Vi instämmer i Funktionsrätt Sveriges ståndpunkt att "oskäligt betungande" ska ersättas av "oproportionerlig börda". Vi instämmer också i kravet att Funktionsrättsorganisationerna bör involveras i övervakning.

Vi anser att tillsynen måste göras av en part som är van att tillämpa ett konsumentnära perspektiv och ser därför Konsumentverket som en långt lämpligare myndighet för detta ändamål än DIGG. Det krävs en förstärkt möjlighet för personer med olika funktionsnedsättningar att föra sin klagan - samt få stöd att föra sin klagan - i förhållande till bristande tillämpningen av Tillgänglighetsdirektivet.

Det krävs en synvänder där företags arbete utifrån tillgänglighetsdirektivet kan ses som ett arbete för universellt

utformade varor och tjänster som gagnar och tilltalar många fler personer, än dem som de är absolut nödvändiga för. Därför bör också standarden EN 17 161 Tillgänglighet genom universell utformning, användas. Den borde utgöra en gemensam grund i svensk lagstiftning.

Nödkommunikation

HRF, Hörselskadades Riksförbund, remissvar lyfter ett område som Afasiförbundet också ställer sig bakom: bristerna i nödkommunikation som inte borde kräva förhandsregistrering för att kunna användas. Precis som för HRF påtalar kan det handla om liv och död att kunna larma spontant och utan att tidigare ha registrerats sig hos SOS Alarm för att kunna larma via exempelvis sms. Det är inte ovanligt att personer som har fått en stroke, får ytterligare en stroke, och som de flesta känner till handlar det då om att tjäna minuter och komma snabbt i vård för att inte avlida eller få omfattande hjärnskador.

Afasiförbundet har tagits sin del av ett samhällsansvar och informerat kring möjligheten att förhandsregistrera sig hos SOS Alarm i medlemstidningen Afasi och i andra sammanhang, men det finns väldigt många som vi inte når trots det. Alternativt finns det också de som finner förhandsregistrering för krångligt och svårt att genomföra. Dessa måste trots det ha möjlighet att larma i en akut situation.

Tillgång till audiovisuella tjänster och textning

Textning/undertext är centralt för att våra medlemsgrupper ska kunna tillgodogöra sig audiovisuella tjänster. För att förstå tal behöver många i våra medlemsgrupper lyssna och läsa samtidigt – och ges god tid för detta. Det får inte gå för snabbt för att en person med afasi eller grav språkstörning ska hinna processa och förstå exempelvis samhällsinformation eller hänga med i underhållningsprogram. Här finns fortfarande stora brister – eller en stor möjlighet till utveckling och förbättring - som Tillgänglighetsdirektivet förhoppningsvis kommer att omfatta.

De många automatiserade tjänster som finns idag, är bättre än inget, men fortfarande har många med afasi och språkstörning/DLD ofta svårt att hänga med och läsa när textning görs med automatiserade tjänster.

Afasiförbundet ser ett behov av att förstärka och tydliggöra kraven om tjänster som ger tillgång till audiovisuella medier i svensk lagstiftning, företrädesvis radio- och tv-lagen. Vi ser också ett behov av vidareutveckling av långsam undertext som i sin tur ställer krav på ett långsammare tal i exempelvis samhällsprogram och tv-debatter. Tvärtom detta behov – skruvas tempot i olika samhällsprogram upp

alltmer. Det gör det svårt att hänga med för många grupper som behöver tydlighet, begriplighet samt tid för att bearbeta information.

Krav på tillgänglighet till byggd miljö, digitala läromedel och lärplattformar

Afasiförbundet anser i likhet med Funktionsrätt Sverige att optionen att ställa krav inom fler områden ska användas. Regleringen av byggd miljö i Sverige behöver stärkas.

Vi ser också ett stort behov av högre krav på begriplighet. Idag har många svårt att förstå och klara av allt från att självständigt använda banktjänster, digitala läromedel eller för att stödja sina barn i skolarbetet då exempelvis lärplattformar som upphandlas inte är tillgängliga för personer med bland annat kognitiva funktionsnedsättningar, språkstörning/DLD samt läs- och skrivsvårigheter.

Här finns ett stort och viktigt område där Tillgänglighetsdirektivet borde ta höjd, inte begränsa, utvecklingen av universellt utformade tjänster.

Stockholm 2021-10-27

Berit Robrandt Ahlberg
Förbundsordförande Afasiförbundet/Talknuten